

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
фінансів
Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО
Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна ПЕМАШКАЛО

ВСТУП ДО ФАХУ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма «Фінанси і кредит»

Статус дисципліни обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Розробник:
д.е.н, професор

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Завідувач кафедри
фінансів

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Гарант програми

Ольга ПОЛТІНІНА

Харків
2023

ВСТУП

В сучасних умовах економічне зростання України залежить від ефективного використання її фінансово-економічного потенціалу. Жодна держава в світі не може успішно розвиватися без належного функціонування фінансової, банківської, податкової, митної та страхової систем, що в значній мірі залежить від рівня професійної підготовки фахівців, які здатні вирішувати актуальні проблеми у фінансовій сфері. З огляду на вищезазначене навчальна дисципліна «Вступ до фаху». потребує широкого впровадження в навчальний процес.

Навчальна дисципліна «Вступ до фаху» належить до обов'язкових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців першого освітнього рівня (бакалаврського).

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів вищої освіти з основами майбутньої спеціальності та особливостями підготовки кваліфікованих бакалаврів у галузі фінансів, банківської справи та страхуванні, змістом та завданнями професійної діяльності у фінансовій сфері; формуванні у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння системи взаємозв'язків у фінансовій системі країни та окремо у сферах професійної діяльності фінансистів.

Завдання навчальної дисципліни полягають у. ознайомлення здобувачів вищої освіти з організацією навчального процесу в університеті за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та поглиблення розуміння основ і сфер професійної діяльності, у широкому ознайомленні здобувачів вищої освіти з обраним напрямом в галузі фінансів; формуванні сучасного економічного й фінансово-аналітичного мислення та навичок для подальшого їх використання в опануванні сукупності навчальних дисциплін, що в кінцевому підсумку формують повноцінного фахівця в галузі фінансів, банківської справи та страхування; виробленні критичного ставлення та вміння правильно орієнтуватися та використовувати теоретичні положення фінансової науки та практики для успішного розв'язання поставлених завдань, отримання повноцінної освіти за обраною спеціальністю; набутті вміння орієнтуватися у мінливих умовах у галузі фінансів, а також застосувати отриманні знання при вирішенні конкретних ситуативних завдань, що будуть виникати в процесі навчання за обраною спеціальністю.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес організації підготовки фахівців спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Предметом навчальної дисципліни є система знань про вищу освіту, основні аспекти професійної підготовки та діяльності майбутніх фінансистів, складові системи організації підготовки фахівців спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітнього ступеня «Бакалавр» та характеристику цієї спеціальності.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР02	СК11
ПР04	ЗК07, СК03
ПР08	ЗК05
ПР10	ЗК05
ПР11	ЗК05
ПР17	ЗК03, ЗК07, ЗК09
ПР23	СК02

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Система вищої освіти в Україні

1.1. Болонська декларація в українській системі освіти

Формуванням спільного освітнього і наукового простору в Європі. Мета і завдання, етапи Болонського процесу. Ключові положення Болонського процесу.

Введення двоциклового навчання (бакалавр, магістр). Запровадження. Європейської кредитно-трансфертної системи (European Credit Transfer System, ECTS) . Контроль якості освіти. Розширення мобільності студентів. Забезпечення працевлаштування випускників. Забезпечення привабливості європейської системи освіти.

1.2. Національна рамка кваліфікації як інструмент забезпечення якості освіти.

Поняття рамка кваліфікації, кваліфікація, компетентності, якість, якість кваліфікації. Освітні кваліфікації. Професійні кваліфікації.

Сутність Національної рамки кваліфікації. Її структура. Кваліфікаційний рівень. Набір базових компетентностей для опису кваліфікаційних рівнів: знання, уміння, комунікація, автономність і відповідальність, інтегральна компетентність. Приклад опису шостого кваліфікаційного рівня.

1.3. Загальні основи спеціальності "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок".

Загальна характеристика спеціальності "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок". Перелік компетентностей випускника за спеціальністю: інтегральна, загальні, спеціальні (фахові) компетентності. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти у термінах результатів навчання. Матриці відповідності результатів навчання та компетентностей. Форми атестації здобувачів вищої освіти. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Наукові школи фінансового спрямування і їх розвиток в Харківському національному економічному університеті.

1.4. Характеристика освітньої програми «Фінанси і кредит».

Мета освітньої програми «Фінанси і кредит». Фокус та особливості (унікальність) програми. Опис предметної області Реалізація академічної мобільності здобувачів за освітньою програмою. Академічні та професійні права випускників.

Результати, набуті за освітньою програмою і можливість працевлаштування.

Структура програми та освітні компоненти. Структурно-логічна схема підготовки здобувачів вищої освіти за програмою. Види і методи навчання за освітньою програмою «Фінанси і кредит». Роль і місце кожного виду занять у формуванні професійних компетентностей фінансистів. Система оцінювання знань на прикладі освітньої компоненти «Вступ до фаху».

Тема 2. Інформаційна система університету. Персональні навчальні системи університету

2.1. Інформаційні системи університету.

Створення, впровадження та використання в університеті інформаційних, автоматизованих та інформаційно-обчислювальних систем та мереж.

2.2. Структура та зміст персональних навчальних систем.

Інформаційно-організаційна складова. Навчально-методична складова. Контрольна складова. Додаткова складова.

2.3. Права та обов'язки користувачів персональних навчальних систем.

Права користувачів персональних навчальних систем. Обов'язки користувачів персональних навчальних систем

Тема 3. Предмет фінансової науки та еволюція фінансових відносин

3.1. Сутність та види фінансів.

Історичний аспект виникнення фінансів. Передумови виникнення фінансів. Об'єктивна необхідність фінансів. Фінанси як економічна категорія. Фінанси як економічні відносини і як грошові фонди за рівнями управління економікою.

Предмет та об'єкт дослідження науки про фінанси. Завдання та структура фінансової науки. Об'єкт та предмет фінансової науки. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

3.2. Ознаки та функції фінансів.

Характерні ознаки фінансів. Склад фінансових відносин. Функції фінансів, їх суть. Фонди грошових коштів: централізовані і децентралізовані. Взаємозв'язок фінансів з іншими вартісними категоріями.

Моделі фінансових відносин.

Призначення та роль фінансів у суспільстві.

Тема 4. Фінансова система і фінансові ресурси різних рівнів

4.1. Сутність фінансової системи, її структура,.

Поняття фінансової системи. Структура фінансової системи. Її властивості та принципи побудови.

4.2. Характеристика сфер та ланок фінансової системи.

Загальна характеристика сфер і ланок фінансової системи. Структура державних фінансів. Бюджет держави. Позабюджетні фонди України. Державний кредит. Фінанси суб'єктів господарювання. Фінанси домогосподарств. Міжнародні фінанси. Фінансовий ринок.

4.3. Структура органів управління фінансами в Україні.

Поняття управління фінансами. Система управління фінансами в Україні. Органи стратегічного управління фінансами. Органи тактичного управління фінансами.

4.4. Проблеми розвитку фінансової системи в Україні.

Зміст та призначення фінансової політики. Види фінансової політики (бюджетна політика, податкова політика, грошово-кредитна політика, інвестиційна політика, митна політика), їх характеристика. Типи фінансової політики: жорстка регламентація; помірна регламентація; політика мінімальних обмежень. Методи реалізації фінансової політики: політика економічного розвитку, політика стабілізації, політика обмеження ділової активності. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Особливості сучасної фінансової політики України.

Тема 5. Фінанси домогосподарств як складова фінансової системи

5.1. Фінансове планування домогосподарств.

Фінансові цілі. Мета фінансового планування. Ухвалення фінансових

рішень. Сутність податків та їх ознаки. Функції податків. Види податків і зборів. Платники податків, їх права і обов'язки

5.2. Надходження і видатки домогосподарств

Поняття та класифікація надходжень. Характеристика окремих видів надходжень. Надходження та їх оподаткування. Податки на доходи. Податкові пільги. Запозичення домогосподарств. Заощадження домогосподарств

Сутність і причини виникнення видатків. Види та характеристика окремих видатків. Вплив інфляції на видатки. Податки на майно домогосподарств.

5.3. Складання та ведення сімейного бюджету

Мета обліку та прогнозування надходжень і видатків. Види сімейного бюджету.

5.4. Фінансові ризики домогосподарств та управління ними.

Типи фінансових ризиків. Види страхування. Фінансова безпека та шахрайство. Захист прав споживачів фінансових послуг.

Тема 6. Роль фінансистів у забезпеченні ефективності суспільно-економічних процесів

6.1. Професія фінансиста.

Поняття професії. Професія, професіоналізм та області професійної діяльності фінансистів. Престиж професії фінансиста. Універсальність професії фінансиста. Затребуваність бакалаврів з фінансів на сучасному ринку праці. Відмінність професії фінансиста від професій економіста, бухгалтера, статистика, менеджера, маркетолога. Види професійної діяльності фінансистів.

6.2. Кваліфікаційна характеристика випускника спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок".

ТОР-100 видатних фінансистів світу. ТОР-5 найбагатших фінансистів світу, секрети їх успіху та поради майбутнім фінансистам. Ділові якості фінансистів. Кваліфікаційні вимоги до сучасних фахівців-економістів. Довідник професій України. Вимоги з боку роботодавців та світового ринку праці до фінансистів.

6.3. Етика ділового спілкування.

Сутність етики ділового спілкування. Крос-культурне спілкування. Проблеми та форми ділового спілкування фінансистів.

6.4. Діяльність фінансистів на підприємствах та в установах та їх роль у забезпеченні ефективності суспільно-економічних процесів.

Роль фінансистів в ефективному розподілі капіталу, управлінні ризиками та створенні фінансових інструментів, що сприяють розвитку бізнесу. Їх сприяння стабільності фінансових ринків. Участь фінансистів у розробленні та реалізації проектів корпоративної соціальної відповідальності, інвестуванні у соціальні програми та підтримці сталого розвитку. Роль фінансистів у фінансуванні інноваційних проектів, у тому числі у сфері зеленої енергетики, медичних та освітніх технологій, що сприяє технологічному прогресу та підвищенню якості життя. Їх участь у розробленні фінансових стратегій для сталого розвитку, боротьби з бідністю.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та/або завдання	Зміст
Тема 1.	Система вищої освіти. Інтерактивні екскурсії по сторінкам інтернет-порталів державних установ щодо стандартів та освітньо-професійних програм спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Круглий стіл «Фінансово-економічна освіта на сучасному етапі»
Тема 3	Круглий стіл «Еволюція фінансових відносин в Україні»
Тема 4.	Вирішення професійно-орієнтованих завдань щодо складових фінансової системи України.
Тема 5.	Вирішення ситуаційних завдань щодо фінансів домогосподарств
Тема 6.	Круглий стіл «Сучасний фінансист»

Перелік лабораторних робіт за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік лабораторних робіт

Назва теми та/або завдання	Зміст
1	2
Тема 1.	Здійснення інформаційного пошуку літератури за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" та бібліографічне оформлення джерел інформації
Тема 2	Знайомство с ПНС ХНЕУ ім.. С.Кузнеця
Тема 3.	Створення інтелект-карти для явищ у фінансовій сфері
Тема 5.	Віртуальні фінанси. Облік доходів і витрат Мобільні технології управління власними фінансами
Тема 6.	Оформлення презентацій за результатами проведених досліджень

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 4.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та/або завдання	Зміст
1	2
Тема 1.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань. Підготовка до круглого столу «Фінансово-економічна освіта на сучасному етапі». Формування звіту з лабораторної роботи з інформаційного пошуку літератури за спеціальністю
Тема 2.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань.
Тема 3.	Вивчення лекційного матеріалу, оформлення звіту з лабораторного заняття «Створення інтелект-карти для явищ у фінансовій сфері, Підготовка до круглого столу «Еволюція фінансових відносин в Україні»

1	2
Тема 4.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань. Виконання професійно-орієнтованих завдань щодо складових фінансової системи України
Тема 5.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань. Підготовка звітів з лабораторних робіт «Віртуальні фінанси. Облік доходів і витрат», «Мобільні технології управління власними фінансами». Вирішення ситуаційних завдань щодо фінансів домогосподарств
Тема 6.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань. Підготовка до круглого столу «Сучасний фінансист» та оформлення презентації.

Кількість годин лекційних, практичних, лабораторних годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1, 2, 5), проблемна лекція (Тема 3, 4), лекція-діалог (Тема 5, 6).

Наочні (демонстрація (Теми 1, 2, 3, 4, 5, 6)).

Практичні заняття за темами побудовані на використанні кейс-методів, які супроводжуються інтерактивними екскурсіями (Тема 1), застосуванням також методів мозкового штурму та модерації (тема 1, 2, 6), компетентнісно-орієнтованими завданнями (Тема 4, 5), презентація (Тема 6).

Практичні методи навчання(Лабораторні заняття (Теми 1, 2, 3, 5, 6)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль, який проводиться у формі диференційованого заліку. Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Максимально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру для дисципліни, форма контролю якої залік, – 100 та мінімально можлива кількість балів – 60.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: колоквіум (10 балів), тестування (10 балів), звіт з лабораторної роботи (35 балів), компетентнісно-орієнтовані завдання (40 балів), презентація (5 балів).

Семестровий контроль: залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вступ до фаху: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Дубик В.Я., Круглякова В.В.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.-Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 256 с.

2. Вступ до фаху за напрямом підготовки «Фінанси і кредит». Навч. посібник. 3-є вид. перероблене та доповнене. Харків: Нац. аерокосм. ун-т, 2014. – 84 с.

3. Шкварчук Л.О. Вступ до фаху «Фінанси, банківська справа та страхування»: навчальний посібник. – Львів: Простір-М, 2019. 232 с.

4. Фінанси [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник / О. П. Полтініна, С. В. Юшко, Є. О. Малишко та ін.; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 215 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29052>

Додаткова

5. Архітектоніка фінансів: методичне забезпечення в умовах цифрової економіки [Електронний ресурс] : монографія / І. В. Журавльова, М. В. Максимова, В. С. Хвостенко [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (8,51 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. - 200 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25292>

6. Покудіна Л. С. Міждисциплінарна інтеграція як засіб формування готовності майбутніх фінансистів до професійної діяльності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2016. Вип. 46. С. 292-296.

7. Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин [Текст] : монографія / Н. Е. Аванесова [та ін.] - Харків : Панов А. М., 2022. - 651 с.

8. Categories of Finance Competencies for 2020. URL: <https://www.cfo.com/human-capital/2020/01/5-categories-of-financecompetencies-for-2020/>

9. Verhun A., Mushkudiani O. Professional competencies formation of future specialists in finance. Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. 2018. Vol. 6, No. 6. P. 82-85.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
12. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>
13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
15. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://www.nfr.gov.ua>
16. Сайт ПНС ХНЕУ ім. С.Кузнеця навчальної дисципліни «Вступ до фаху» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7768>